

Муковоз Микола Сергійович,
*аспірант кафедри професійної освіти та
технологій сільськогосподарського виробництва
Глухівського НПУ ім. О. Довженка*

КОМПОНЕНТИ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ДО ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Інтеграція нашої країни в глобальний науково-освітній простір та швидкий розвиток ринкової економіки, що спричиняє стрімкі зміни у світі професій, висувають нові, більш високі вимоги до компетентності фахівців у різних галузях. Це обумовлює необхідність постійного дослідження питань професійної орієнтації, які набувають особливого значення в сучасних умовах. Формування відповідної готовності у майбутніх педагогів стає ключовим елементом для забезпечення успішної професійної підготовки молоді.

Наукові праці багатьох дослідників, таких як І. Арєф'єв, В. Витязєв, В. Зінченко, С. Золотухіна, Г. Клімов, Є. Павлютенков, В. Рижов, В. Симоненко, М. Степаненков, В. Харламенко, М. Ховрич та інших, зосереджені на питаннях підготовки майбутніх педагогічних фахівців до здійснення професійної орієнтації учнів. Вони досліджують, які знання, навички та здібності необхідні педагогам для ефективної реалізації профорієнтаційної роботи, а також фактори, що впливають на розвиток цієї готовності у майбутніх фахівців.

Готовність майбутніх педагогів професійного навчання до здійснення профорієнтаційної діяльності визначається як сукупність загальних і спеціальних знань, умінь та навичок, що дозволяють ефективно виконувати професійно орієнтовані завдання з учнями. Важливим компонентом цієї готовності є не лише наявність базових знань і навичок, а й стійка мотивація до проведення профорієнтаційної роботи та здатність до саморефлексії та самооцінки власної діяльності. Це включає готовність педагога постійно вдосконалювати свою підготовку, адаптуючись до нових викликів та підвищуючи рівень професійної підготовки для забезпечення учням ефективного спрямування в їхньому професійному виборі.

Таким чином, сучасний освітній процес вимагає від педагогів не тільки володіння методами профорієнтаційної роботи, а й високого рівня гнучкості та здатності до постійного розвитку в умовах змін, що є необхідними для успішного входження молоді в професійне життя.

У структурі готовності майбутніх педагогів професійного навчання до профорієнтаційної діяльності виділяються чотири ключові компоненти: мотиваційний, когнітивний, практично-діяльнісний та рефлексивний. Кожен з цих компонентів складається з інваріантної (основної, незалежної від конкретної предметної спеціалізації педагога та галузі профорієнтації) та варіативної частини (яка враховує специфіку конкретної предметної області).

Мотиваційний компонент готовності педагогів охоплює сформовані потреби, мотиви, цілі та інтереси у проведенні профорієнтаційної роботи. Він включає усвідомлення вчителем соціальної значущості та особистої відповідальності за професійне самовизначення учнів. Педагог розуміє ключову роль, яку він відіграє в сприянні професійному самовизначенню школярів, та необхідність педагогічної підтримки в цьому процесі. До мотиваційного компоненту також належать особистісні якості педагога, такі як активність, цілеспрямованість і наполегливість у проведенні профорієнтаційної діяльності, а також готовність до постійного професійного вдосконалення в цьому напрямі.

Когнітивний компонент включає загальні знання педагога щодо основних аспектів профорієнтаційної роботи, які слугують фундаментом для подальшої діяльності. Це

знання про сутність і специфіку процесу професійного самовизначення учнів, ключові принципи та методи профорієнтації, а також мету й зміст профорієнтаційної роботи. Крім того, когнітивний компонент передбачає предметно-орієнтовані знання, що дозволяють педагогу ефективно розвивати професійну орієнтацію учнів у конкретній галузі, враховуючи сучасні методи та форми профорієнтаційної роботи.

Практично-діяльнісний компонент готовності майбутніх педагогів професійного навчання до профорієнтаційної роботи включає сукупність інваріантних і варіативних навичок, що дозволяють ефективно організовувати та проводити профорієнтаційну роботу з учнями. Інваріантні вміння відображають загальні психолого-педагогічні навички, необхідні для практичного використання теоретичних основ профорієнтації. Серед таких умінь виділяються:

- дослідницько-діагностичні вміння для вивчення індивідуальних особливостей учнів у контексті їхнього професійного самовизначення, що допомагає педагогам розуміти особисті інтереси, здібності та мотивацію учнів;
- проєктивні вміння, які включають формулювання мети і завдань профорієнтаційної роботи та вибір відповідного змісту, що допомагає педагогам адаптувати профорієнтаційний процес під конкретну аудиторію;
- організаційно-практичні вміння впроваджувати сучасні форми, методи та засоби профорієнтаційної роботи, які забезпечують ефективне залучення учнів у процес професійного самовизначення.

Варіативні навички відображають здатність педагогів враховувати специфіку професійного середовища, яке постійно змінюється. До таких умінь належать:

- прогностичні вміння, що дозволяють передбачати перспективні напрямки розвитку ринку праці, що допомагає педагогам орієнтувати учнів на професії майбутнього;
- аналітичні вміння з визначення професіографічних характеристик нових професій, що дозволяє педагогу краще ознайомити учнів із вимогами сучасних професій;
- медіа-вміння для критичного аналізу інформації, що стосується професійної орієнтації, а також її інтерпретації та використання, що дозволяє педагогам обирати найбільш актуальні та достовірні джерела інформації;
- уміння інтегрувати новітні засоби профорієнтаційної роботи у навчальний процес, що робить профорієнтацію більш інтерактивною та доступною для учнів;
- координаційні вміння, що дозволяють поєднувати власну профорієнтаційну діяльність з актуальними формами профорієнтації, що застосовуються вищими навчальними закладами та представниками професійних спільнот.

Таким чином, практично-діяльнісний компонент підготовки майбутніх педагогів професійного навчання є багатограним і поєднує як основні, так і спеціалізовані навички, необхідні для підтримки учнів у процесі професійного вибору, враховуючи сучасні тенденції та зміни на ринку праці.

Рефлексивний компонент готовності майбутніх педагогів професійного навчання до профорієнтаційної роботи відображає їхню здатність здійснювати об'єктивне оцінювання результатів власної профорієнтаційної діяльності, а також власного рівня підготовки до такої роботи. Цей компонент передбачає здатність і прагнення вчителя критично аналізувати зміст профорієнтаційної роботи з учнями, виявляти сильні та слабкі сторони, активно шукати нові, більш ефективні форми, методи та засоби для підвищення якості професійного орієнтування.

Важливо, що формування цього компонента має бути цілеспрямованим і систематичним, закладеним ще на етапі професійної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання у закладах вищої педагогічної освіти. Такий підхід відповідає сучасним вимогам до підготовки педагогічних кадрів і сприяє вихованню в педагогах готовності до саморозвитку та вдосконалення. Постійне оновлення знань і навичок,

необхідних для якісного здійснення профорієнтаційної роботи, забезпечує педагогам високий рівень готовності адаптованість до змін у сфері освіти та ринку праці.

Рефлексивний компонент, таким чином, є основою для самовдосконалення педагога, адже здатність до аналізу власної діяльності та критичної оцінки результатів дозволяє вчителю не тільки підвищувати ефективність профорієнтаційної роботи, а й відповідати на запити сучасного суспільства щодо якісної підготовки молоді до професійного самовизначення.

Список використаної літератури

1. Негривода О. О. Підготовка майбутніх учителів до професійно орієнтаційної роботи зі старшокласниками : автореф. дис. ... канд. пед. Наук : 13.00.04. Одеса, 2012. 20 с.
2. Лозовецька В. Т. Професійна орієнтація молоді в умовах сучасного ринку праці : монографія. Київ, 2012. 163 с.